

วัด ประชา รัฐ สร้างสุข

สร้างสืบไป... ด้วยวิถี ๕ส

คู่มือ โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะ ด้วยวิถี ๕ส

ผู้แต่ง อนุวรรตน์ ศิลาเรืองอำไพ
 จุฑาภรณ์ นันทจินดา
 ศรารุช หมีนาค

ออกแบบ จุฑาภรณ์ นันทจินดา

วาดภาพประกอบ วิภาวี นันทจินดา

ครั้งที่พิมพ์ พิมพ์ครั้งที่ 2

วันที่ 14 ธันวาคม 2561

จำนวน 3,000 เล่ม

จัดพิมพ์โดย โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะด้วยวิถี ๕ส

<https://www.watsangsook.com> <https://www.facebook.com/watsangsook>

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ซีซี้นกรู๊ป 17,19 ซอยอ่อนนุช 17 แยก 13 แขวงสวนหลวง เขตสวนหลวง กรุงเทพฯ

ดำเนินการโดย

สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สนับสนุนโดย

สำนักสนับสนุนสุขภาวะองค์กร

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

คำนำ

มหาเถรสมาคมมีมติเห็นชอบให้ฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมร่วมกับภาคีเครือข่าย ดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนในการพัฒนาสู่ภาวะ ตามแนวทาง ๕ส อันได้แก่ สะสาง การลดสิ่งที่ไม่จำเป็นให้มีความพอดีกับการใช้ประโยชน์ สะดวก การจัดสรรแบ่งอุปกรณ์หรือทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อง่ายแก่การใช้งาน สะอาด การรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ให้พร้อมใช้งานและตรวจสอบได้ สร้างมาตรฐาน การสร้างระเบียบปฏิบัติร่วมกัน และปรับปรุงให้ดีขึ้นเสมอ สร้างวินัย การส่งเสริมให้ทุกคนเคารพกฎกติกา สร้างความรู้ความเข้าใจให้เห็นถึงประโยชน์ โดยภายใต้ความเมตตาและคำชี้แนะของพระเดชพระคุณพระพรหมมุนี ประธานฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม ส่งผลให้ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายการทำงานที่มี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ภาคเอกชน และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้ขยายผลการดำเนินงานโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข: สร้างสัปปายะด้วยวิถี ๕ส (ระยะที่ ๓) โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดนาร่อง ด้วยระบบ ๕ส เป็นจำนวน ๑,๕๐๐ วัดทั่วประเทศ

การพัฒนา “คู่มือการดำเนินกิจกรรม ๕ส ฉบับของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะด้วยวิถี ๕ส” โดยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือและแนวทางในการดำเนินกิจกรรม ๕ส ให้กับวัดที่เข้าร่วมหรือสนใจใช้เป็นหลักการพัฒนา ให้วัดให้เกิดความเป็นระเบียบสถานและความเป็นสัปปายะ กล่าวคือสร้างความสมดุล ความเป็นระเบียบ ปลอดภัย อีกทั้งมุ่งใจให้ประชาชนเห็นถึงคุณค่าของพื้นที่วัด เช่น การปฏิบัติธรรม การเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาและการประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น ซึ่งจะช่วยยกระดับสุขภาวะองค์กรรวมทั้งเกิดขึ้นแก่ ชุมชน พุทธบริษัทหรือประชาชนโดยทั่วไปได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดในนามคณะผู้ดำเนินโครงการ ต้องขอกราบขอบพระคุณในความเมตตา
ของคณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการของมหาเถรสมาคม และคณะอนุกรรมการดำเนิน
โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ที่ได้เมตตาให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการทำงานที่เป็น
ประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนโครงการอย่างสูงยิ่ง รวมทั้งต้องขออนุโมทนาสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะวิทยากร และ
ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เห็นถึงประโยชน์ของการบูรณาการพันธกิจพัฒนา
พื้นที่วัด ให้กลับมาเป็นศูนย์กลางปัญญาและสุขภาวะของชุมชนร่วมกัน ซึ่งต่อไปในภายหน้า

สารบัญ

01	ความเป็นมาโครงการ	06	ความหมายของสัปปายะ
02	วัตถุประสงค์และตัวชี้วัด	07	แนวทางการดำเนินงาน
03	วงจร 5ส
ความเป็นมา 5 ส ในประเทศไทย
5 ส Circle
ส1-ส5
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับ 5ส	08	แนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ 5 ส ในวัด
04	5ส สู่วัด	09	การตรวจประเมินพื้นที่
05	5ส สู่มุขมนตรี	10	ภาคผนวก

01

ความเป็นมาโครงการ

ระยะที่ 1

5 ส. สู่วัด พัฒนาวัดต้นแบบ 4 วัด

ระยะที่ 2

คนสร้างชาติ พุทธศาสน์สร้างใจ พัฒนาวัดร่วมกับโรงงาน 100 วัด

ระยะที่ 3

วัด ประชา รัฐ สร้างสุข 1,500 วัด

02 วัตถุประสงค์และตัวชี้วัด

ก่อนการทำ 5 ส ควรทำความเข้าใจว่า

วัตถุประสงค์ที่สำคัญคืออะไร

5ส เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาคนให้มีวินัย โดยฝึกตนจากการจัดการกับสิ่งรอบตัว ทั้งสิ่งของ ระบบงาน ให้สะอาด เรียบร้อย เป็นระเบียบ

เป้าหมาย

ทำให้พื้นที่วัด สะอาด มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีมาตรฐานกำกับการใช้งานพื้นที่ โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการ

ตัวชี้วัด

พื้นที่เป้าหมายได้รับการพัฒนาตามแนวทางปฏิบัติ และมีการสร้างมาตรฐานกำกับพื้นที่ มีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพที่เห็นได้ชัดเจน โดยทุกคนยอมรับในการเข้ามาใช้งานในพื้นที่

03

วงจร 5 ส

- อนุวรรตน์ ศิลารื่องอำไพ-

ความเป็นมา 5 ส ในประเทศไทย

5ส เป็นเครื่องมือบริหารที่ประเทศไทย “เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังแต่ถูกมองข้าม” ได้นำมาใช้ประยุกต์ในการอุตสาหกรรม

อุตสาหกรรมที่มีแนวการบริหารแบบตะวันตกได้มอง 5ส เป็น House Keeping หรือ การเก็บกวาด ทำสะอาด เท่านั้น แต่เบื้องหลัง 5ส แบบดั้งเดิมนั้นคือ “การพัฒนาคน”

มีผลพลอยได้ที่ตามมาจำนวนมาก จนพูดกันได้ว่า “ถ้าพนักงาน ในโรงงานไม่มี 5ส จะถือว่าเป็นพนักงานไม่สมบูรณ์ จะ เป็นผู้ทำความสูญเสียเปล่า ความเสีย เกิดขึ้นได้ทุกวัน”

เปรียบเสมือนกับ “คนที่ไม่มี ศิล 5 จะเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ไม่ได้” ดังนั้น 5ส เป็นสมรรถนะที่พนักงานในโรงงาน อุตสาหกรรมต้องมี

5ส ในประเทศไทย มีหลายสายพันธุ์ ได้ริเริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527

5ส สวยงาม

5ส ยอดฮิต

5ส ตามประเพณี

5ส แก่บ้าน

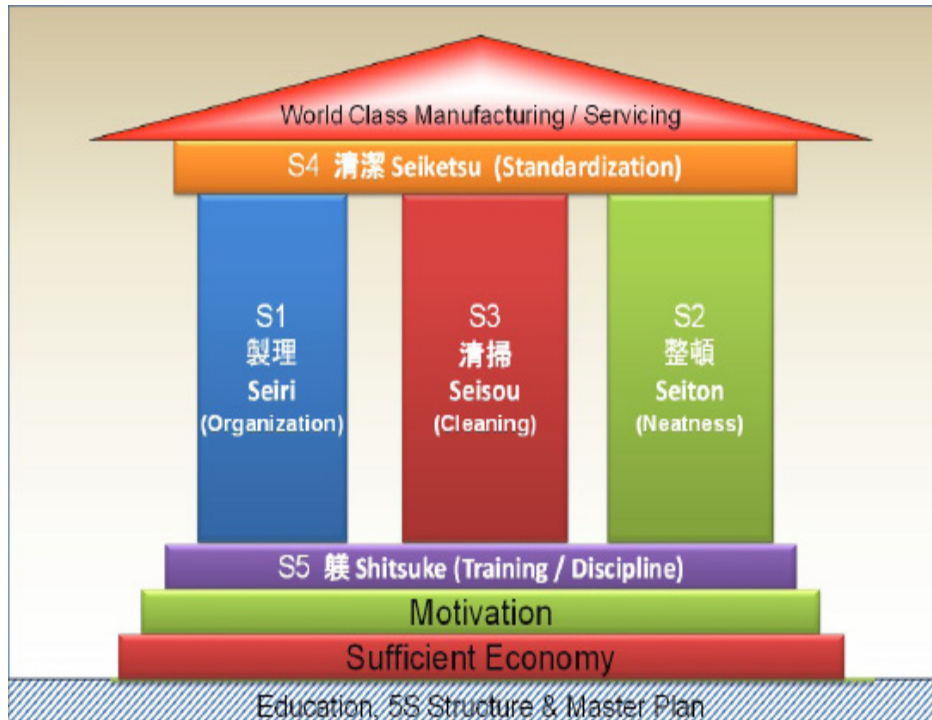
ความจริง 5ส วิธีการสอนของชาวญี่ปุ่น ซึ่งแฝงด้วยพุทธศาสตร์ เป็นการพัฒนาจิตใจมนุษย์อย่างแยบยล ได้ฝังเป็นวัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่เด็กเล็ก ๆ จะต้องถูกอบรมให้มี 5ส ในจิตใจ ในกระแสเลือด หรือ เรียกว่า “ฝังอยู่ใน DNA” ตามหลักฐานที่อ้างอิงได้ คือ เนื้อหาใน VDO ที่ได้จัดทำขึ้นโดย JPC (Japan Productivity Center) ศูนย์เพิ่มผลผลิตของประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นสถาบัน และ APO (Asian Productivity Organization) องค์กรเพิ่มผลิตภาพของอาเซียน ซึ่งมีสมาชิกเป็นหน่วยงานเพิ่มผลิตภาพของแต่ละประเทศในอาเซียน) อธิบายความหมายของ 5ส ไว้ดังนี้

จะเห็น 5ส มาจากคำญี่ปุ่น 5S ซึ่งมาจาก คำอ่านว่า

- 1.Seri
- 2.Seton
- 3.Seisou
- 4.Seiketsu
- 5.Shitsuke

พอนำมาเผยแพร่ในประเทศไทย เพื่อให้เกิดความคุ้นชินเป็นไทย จึงเปลี่ยนเป็น 5ส นี่เป็น ปัญหาที่มีการแปลความหมายคลาดเคลื่อนไป ซึ่งดูจากคำหมายภาษาอังกฤษ ทำให้รู้ว่า การทำ 5ส ที่แท้จริงแต่ละ ส ทำอย่างไร

5S CIRCLE

ส1

ส1 สະສາວ Organization

Organization	การจัดระบบ (สิ่งของ ระบบงาน)
วัตถุประสงค์	ลดความสูญเปล่า
ตัวชี้วัด	จำนวนสิ่งของหรือระบบงานที่สูญเปล่า หรือซ้ำซ้อน ถูกกำจัดออก

Copyright by Anuwat Silareungampai

- สำรวจสิ่งของที่มีอยู่ในวัด ในแต่ละพื้นที่ที่มีผู้รับผิดชอบ
 - แยกแยะสิ่งของที่จำเป็น และไม่จำเป็น เช่น สิ่งขทาน ของบริจาคที่ได้รับมาในวัด
 - สิ่งที่จำเป็นแต่ใช้ได้ และมีมากเกินไปความต้องการ นำไปขาย นำรายได้เพื่อมาใช้ในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ
- สิ่งที่ไม่จำเป็นและใช้ไม่ได้ ให้ทิ้งโดยถูกต้องตามหลักการทิ้ง เช่น หลอดไฟ สารเคมี ซึ่งไม่ควรทิ้งโดยไม่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม
- ของที่จำเป็น แต่ ยังไม่มี เช่น ถังดับเพลิง ไม้กวาด หรืออื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในพื้นที่ให้จัดหาเพิ่มเติมตามความจำเป็น ไม่ใช่เก็บออกเพียงอย่างเดียว เพื่อให้เกิดความพอเพียงในการใช้งาน

ส2

ส2 สะดวก Neatness

Neatness
วัตถุประสงค์
ตัวชี้วัด

ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
เพิ่มประสิทธิภาพ (ความเร็ว)
30 วินาที

1. กำหนดพื้นที่

กำหนดชื่อที่อยู่ให้แน่นอนให้กับสิ่งของ
ที่มีอยู่ในพื้นที่ทั้งหมด รวมถึงความเชื่อมโยง
ไปยังสิ่งของที่มีหน่วยเล็กที่สุด

3. ทำป้ายชื่อ

จัดทำป้ายชื่อตามระบบที่กำหนดไว้

2. กำหนดที่วาง

กำหนดที่วางสิ่งของให้ชัดเจน
ห้ามปะปนกัน

4. จัดวางตามแผนผัง

จัดวาง โดยกำหนดให้สิ่งที่ใช้บ่อยให้อยู่ใกล้มือ
และไกลมือออกไปตามความถี่การใช้งาน

30 วินาที

Copyright by Anuwat Silareungampai

- 1 จัดทำแผนผัง เพื่อให้สิ่งของมีที่อยู่แน่นอน
- 2 กำหนดที่วาง เพื่อไม่ให้วางของปะปนกัน
- 3 ทำป้ายชื่อ ติดไว้ที่ชั้นวางของ เพื่อกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บและค้นหา
- 4 จัดวางตามแผนผัง โดยกำหนดให้สิ่งที่ใช้บ่อยอยู่ใกล้มือ หรือด้านหน้า และไกลมือออกไปตามความถี่ของการใช้งาน

ส3

Copyright by Anuwat Silareungampai

- กำหนดผู้รับผิดชอบพื้นที่ตามแนวทางของโครงการประกอบด้วย 3 ภาคส่วนคือ ส่วนแรกจากวัดเจ้าของพื้นที่เพื่อความสะดวกในการประสานงานกับองค์กรและอื่น ๆ ส่วนที่ 2 องค์กรที่เข้ามาช่วยพัฒนาพื้นที่ ต้องแบ่งพื้นที่และชื่อผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ส่วนที่ 3 ชุมชนที่เข้ามาช่วยพัฒนาให้เกิดความยั่งยืน
- ศึกษารายละเอียดของการทำความสะอาด เช่น การทำความสะอาด โบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งบางที่ต้องปรึกษากรมศิลปากร หรือผู้รู้ก่อน เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายของสิ่งของ หรือพื้นที่
- กำหนดแผนทำความสะอาด เช่น ทำความสะอาดห้องน้ำ โรงครัวทุกวัน ทำความสะอาดศาลา ทุกสัปดาห์หรือทุกครั้งหลังใช้งาน
- ตรวจสอบสิ่งผิดปกติ เช่น การทำความสะอาดผนัง ก็สามารถตรวจสอบสายไฟว่าชำรุดหรือเสียหายหรือไม่

ส4

ส4 สร้างมาตรฐาน Standardization

Standardization การสร้างมาตรฐาน
วัตถุประสงค์ ลดความผิดพลาด
ตัวชี้วัด พนักงานในหน่วยงานเดียวกันทำแทนกันได้

1. กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร (Documentation)

จัดทำมาตรฐานให้อยู่ในรูปแบบที่สามารถสื่อให้เข้าใจตรงกัน ปัจจุบันใช้มีเดียมีเดีย ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหว ทำให้ใช้ง่าย เรียนรู้ได้เร็ว

3. ติดตามประเมินผล (Monitoring)

สังเกตการณ์ การปฏิบัติตามมาตรฐานของพนักงาน

2. ฝึกอบรม (Training)

จัดการฝึกอบรมให้พนักงานมีความสามารถ ปฏิบัติตามมาตรฐานโดยมีการทดสอบความสามารถก่อนและหลัง

4. การจูงใจ (Motivation)

หากพบมาตรฐานไม่ได้ถูกนำไปใช้ ต้องปรับปรุงมาตรฐานให้ใช้ง่ายขึ้น และสร้างความเข้าใจกับพนักงานถึงประโยชน์ที่ได้รับ

5 ปรับปรุงมาตรฐานให้ดีขึ้น Revision

Copyright by Anuwat Silareungampai

1. กำหนดมาตรฐานพื้นที่ โดยใช้แนวทางของโครงการเบื้องต้น หากต้องการเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่สามารถทำได้โดยการสร้างมาตรฐานด้วยการถ่ายภาพ แผนผังห้อง หรือของใช้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นการเขียนด้วยตัวอักษรทั้งหมด

2. ฝึกอบรม ด้วยวิทยากรที่มีความรู้ในเรื่อง 5ส อย่างแท้จริง หรือสามารถเรียนรู้จากบทเรียนออนไลน์หรือ Youtubeของวัดสร้างสุขได้

3. ติดตามประเมินผล โดยวัดต้นแบบ 1500 วัด ต้องได้รับการตรวจประเมินตามเกณฑ์ ส่วนวัดที่เข้าร่วมโครงการ ใช้แบบประเมินตนเองในการตรวจประเมิน

4. การจูงใจ โดยการให้ค่าชมเชย หรือรางวัล สำหรับโครงการวัดสร้างสุข จะมีรางวัลสัปดาห์ยอดเยี่ยม สำหรับวัดที่มีนวัตกรรมหรือการพัฒนาร่วมกับองค์กร

ส5

ส5 สร้างวินัย
Training / Discipline

Training/Discipline	สร้างวินัย
วัตถุประสงค์	รักษามาตรฐานและระบบ 5ส
ตัวชี้วัด	ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา (วัฒนธรรมองค์กร)

1.สร้างแรงจูงใจ (Motivation)

ผู้มีบทบาทในฐานะตัวเป็นตัวอย่างที่ดี (ภาวะผู้นำ)
ฝึกอบรมให้พนักงานเข้าใจถึงประโยชน์ต่อตนเอง และประโยชน์ต่อองค์กรในการทำ 5 ส
ใช้สภาวะแวดล้อมและการวางระบบงานที่ดีเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมคน
สร้างบรรยากาศที่ดีในการปรับปรุงงาน

ทุกคน
ทุกที่
ทุกเวลา

2. ติดตามประเมินผล (Monitoring)

ต้องมีการตรวจติดตาม 4 ระดับ	
ตรวจด้วยตนเอง	ตรวจด้วยคณะกรรมการ

Copyright by Anuwat Silareungumpai

ส5 เป็น ส แรกที่ ต้องสร้างให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อคนที่เข้าร่วมโครงการมีวินัย ย่อมทำให้เกิดการ
รักษามาตรฐาน และทำ 5ส ได้ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แม้เห็นขยะขึ้นเดียวหล่นบนถนนที่เดิน
ผ่านก็สามารถที่จะเก็บลงถังได้ โดยไม่คิดว่า “ธุระไม่ใช่ หรือไม่ใช่บ้านเรา”

1. การสร้างแรงจูงใจ การทำ 5ส ไม่ใช่เพียงแค่การทำความสะอาด แต่เป็นกุศโลบาย
ในการทำงานเป็นทีมของทุกคน การสร้างวินัย ทำให้ทุกคนอยู่ในกฎระเบียบ ไม่นอกกติกา
ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งก็ทำให้เรารักษาดีส5 ไปได้โดยปริยาย

2. การติดตามประเมินผล

- การประเมินตนเองด้วยคณะกรรมการในพื้นที่ คือ วัด องค์กร และชุมชน
- การประเมินด้วยคณะกรรมการของพื้นที่ เช่น อำเภอ
- การประเมินด้วยคณะกรรมการของจังหวัด ประกอบด้วย สำนักงานพระพุทธ
ศาสนา ประจำจังหวัด คณะสงฆ์ ตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่นประจำจังหวัด

ดังนั้น แนวทางของ สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น) จึงได้ถือแนวทาง 5ส นี้เป็นหลัก และดูให้ถ่องแท้ 5ส ตัวที่ขับเคลื่อนในการทำ คือ ส1 – ส3 เท่านั้น ส่วน ส4 และ ส5 เป็น “ด้านจิตใจ” เป็นการพัฒนาคนให้มีนิสัยที่ดี จะตามมาเมื่อมีการปฏิบัติ 5ส อย่างต่อเนื่อง

แต่แนวทางการเริ่ม 5ส นั้น จะต้องสร้าง ส ที่ 5 เสียก่อน คือ “สร้างวินัย” บางท่านคิดกันว่าจะทำได้อย่างไร นั่นคือ กลยุทธ์ความยั่งยืน ที่จะให้ 5ส อยู่ได้อย่างยาวนาน ไม่ใช่ทำตามประเพณี แก๊บน หรือ ทำตามกระแส พอกระแสหมดไปก็เลิกทำ

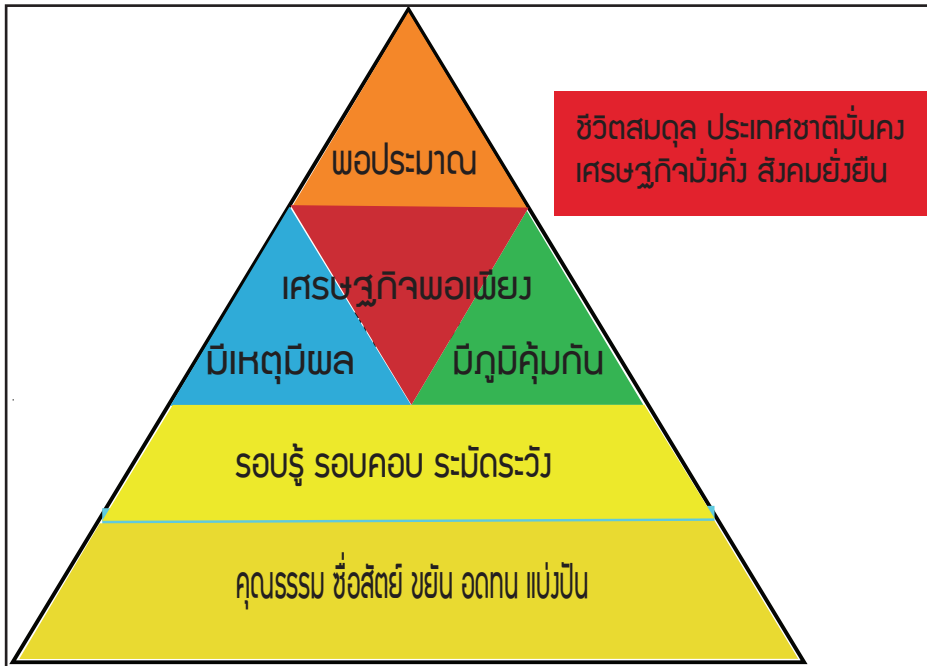

ส 5

สมาคมฯ ได้นำ 5ส มาเผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 ด้วยประสบการณ์ที่ยาวนาน จึงได้จุดแตกต่างระหว่างคนไทยและคนญี่ปุ่นว่า แนวทางการทำ 5ส ของไทยนั้น ต้องใช้ “อึดตา” เป็นหลักในการทำไม่เหมือนคนญี่ปุ่นเพราะมีการอบรมอยู่ในสายเลือด ต้องให้เห็นประโยชน์ว่า “ตัวเองจะได้ประโยชน์อะไร” เป็นตัวตั้งต้น ดังนั้น สำหรับแนวทางคนไทยแล้วต้องเริ่มที่ ส5 ต้องสร้างความเข้าใจก่อน ว่า 5ส มีประโยชน์อะไรต่อตนเอง ความปลอดภัย ประสิทธิภาพการทำงาน ผลงาน เป็นต้น ดังนั้น สำหรับสังคมไทย ถ้าจะให้ยั่งยืนและเป็นวัฒนธรรมอย่างแท้จริงที่สามารถสร้างชาติได้ กณต้องมีหลักการของ “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นตัวรองรับ หรือ **มอก 9999 (มาตรฐานอุตสาหกรรม 9999)** ขององค์สมเด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นตัวฐานรองรับก่อนการทำ 5ส จึงจะทำให้ 5ส อยู่ได้อย่างยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับ 5ส (Sufficient Economy) มอก 9999

มีหลักการสำคัญดังนี้

ฐานสำคัญ คือ ต้องเป็นคนดี เป็นจุดเริ่มต้นสำคัญ มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน สำหรับพื้นฐานก็ขัดกับค่านิยมคนไทยเสียแล้ว คุณธรรม ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ซื่อสัตย์ นี่ยิ่งลำบาก คนไทยมีปัญหาเรื่อง “ซี้” ถ้าสามารถทำความสะอาด “ซี้” 5 ซ้อออกไปได้ จะเป็นมหาอำนาจโลกได้ทันที คือ ซี้เกียจ ซีน้อยใจ ซี้คู้ย ซี้จฉฉา สู้ดท่าย ซี้โก่ง เป็นปัญหาในระดับประเทศ

ซี้เกียจ

ซีน้อยใจ

ซี้คู้ย

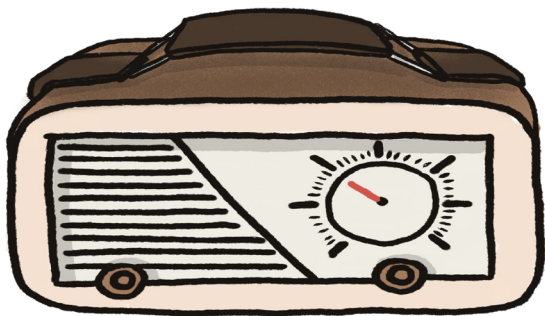
ซี้จฉฉา

ซี้โก่ง

“แบ่งปัน” การแบ่งปันนี้ไม่ได้เน้นเรื่องทรัพย์สิน เงินทอง คนไทยใจกว้าง ใจงาม ชอบทำบุญ การบริจาคทรัพย์สิน เงินทอง นั้นไม่ยาก แต่ที่ยากคือ **“ความรู้”** เราจะไม่สอนหวงความรู้ เป็นส่วนใหญ่ ถ้านึกถึงตอนเรียนหนังสือจะชัดมาก เวลาเราเรียนไม่ทัน ขอยืมสมุดจดของเพื่อน เพื่อดูว่าเมื่อวานที่เราไม่มา อาจารย์สอนอะไร จะยืมได้ยากมาก ไม่ค่อยมีคนให้ยืม การแบ่งปันความรู้จะทำให้ **“สังคมไทยอุดมปัญญา”**

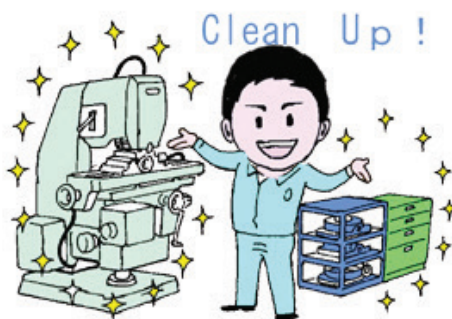
การสอนจับปลาดีกว่าจะให้ปลา จะทำให้ กินได้ไม่มีวันหมด เมื่อสังคมมีความรู้ ก็จะรอบรู้ รอบคอบ และทำให้เกิดความระมัดระวัง ไม่ผิดซ้ำซาก มีบทเรียน เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง แมลงศัตรูพืช การระบาดของโรค เป็นต้น เราจะมีแผนป้องกันอย่างไร ทำให้เกิด **“ภูมิคุ้มกัน”** เมื่อมีความรู้ประชาชนก็จะใช้หลัก **“เหตุผล”** ไม่ใช่ปาฏิหาริย์ เมื่อสร้างเหตุดี ก็จะได้รับผลดี หรือ กรรมดี

และสำคัญที่สุด ทุกอย่างต้อง **“พอดี”** การทำแต่ **“พอดี”** ทำได้ยาก เหมือนหมุนหน้าปัดวิทยุให้สถานี จส. 100 จะมีจุดเดียวที่พอดี นอกนั้นจะไม่พอดี ความพอดีของแต่ละบุคคลจะไม่เหมือนกัน เหมือนกับ สถานี 96.5 จะไม่ใช่จุดเดียวกับ จส. 100 แต่รู้ว่า **“พอดี”** คือ ผลลัพธ์ที่ดีที่สุด คือ ฟังชัดสุด ดังสุด

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถ สอดรับกับ 5ส ได้เป็นอย่างดี อย่าง “พอประมาณ หรือ พอดี” คือ ส1 หลักคือ ต้องมีสิ่งของหรือกระบวนการทำงานที่ “จำเป็น” เท่านั้น ถ้าเกิน ต้องเอาออก ถ้าขาด ต้องเพิ่มเติม และใช้ เหตุผล เป็นสำคัญ ถ้าทำ 5ส แล้วไม่สามารถตอบเหตุผลได้ นั่นคือ ความสูญเปล่าทันที ไม่ต้องทำ และสิ่งสำคัญต้องปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ไม่ผิดซ้ำซาก มีภูมิคุ้มกัน หรือ **บริหารความเสี่ยง (Risk Management)** นั่นเอง

ดังนั้น การใช้เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารเพื่อให้เกิดธรรมาภิบาล ความยั่งยืน และเป็นแนวทางพุทธะ ที่เป็นสัจจะธรรมสรุป ส ที่ต้องเริ่มดำเนินการก่อน คือ ส5 คือให้เห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติ เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ เคารพศรัทธาจากใจ เรียกว่า “วินัย” โดยไม่ต้องบังคับ เป็นทฤษฎีจิตใจที่เรียกว่า ทฤษฎี Y คนทุกคนเป็นคนดี ผู้ใหญ่ต้องทำเป็นตัวอย่าง เมื่อผู้น้อยเห็นก็อยากทำตาม สำหรับประเทศไทยทฤษฎีนี้ใช้ได้กับคนบางคน สำหรับคนดื้อแล้วต้องบังคับด้วยกฎข้อบังคับ กฎหมาย ตัวชีวิตเห็นได้ชัดจากคนขับมอเตอร์ไซด์ กฎหมายบังคับให้ใส่หมวกนิรภัย เพื่อความปลอดภัยของตนเอง จะได้ไม่กระทบกระเทือนสมองเวลาเกิดอุบัติเหตุ แต่คนไทยจะดื้ออย่างที่บอกไว้ การใส่หมวกเพื่อไม่ให้ตำรวจจับปรับเท่านั้นเอง เรียกทฤษฎี X ดังนั้นต้องใช้ทั้ง 2 ทฤษฎีทั้ง X และ Y เรียกทฤษฎี Z

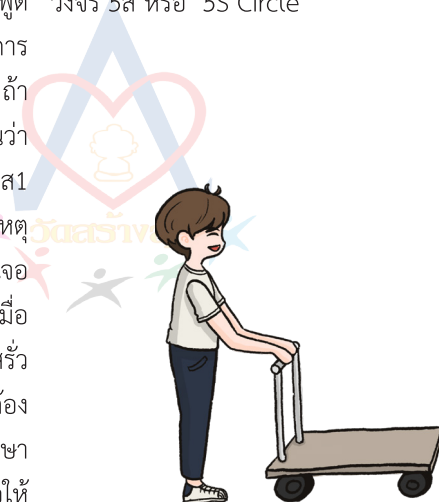
ในการปฏิบัติ 5ส ที่เป็นกิจวัตร อัตโนมติ ตลอดเวลา เราจะใช้ 33 เป็นตัวขับเคลื่อน คือ ต้อง ทำความสะอาดเป็นประจำ ไม่ปล่อยไว้เป็นงาน ผู้อื่น เช่น กินกาแฟ ต้องล้างถ้วยกาแฟ ใช้โต๊ะ เก้าอี้แล้วต้องเก็บโต๊ะให้สะอาดเรียบร้อย เก็บเก้าอี้ ให้เรียบร้อย พร้อมให้ผู้อื่นสามารถใช้งานต่อได้ ใช้ ห้องประชุมต้องจัดห้องประชุมให้เรียบร้อยเก็บโต๊ะ ประชุม เลื่อนเก้าอี้ ลบกระดาน Remote เครื่อง ฉายเก็บไว้ที่เดิมเพื่อให้พร้อมใช้ เป็นต้น พุดง่าย ๆ ต้องทำให้เสร็จกิจด้วยตนเอง อย่าเป็นคนมั่งงาย ไม่เกรงใจ ระบายผู้อื่น เหมือนใช้ห้องน้ำถ่ายอุจจาระ แล้วไม่กดชักโครก รอให้คนต่อไปมากดให้ ดังนั้น ในชีวิตประจำวัน 33 เป็นตัวจักรขับเคลื่อนหลัก สำคัญ ไม่ใช่ 5ส เริ่มสะสาง แล้วมา 5ส สะดวก เพราะโดยหลักคือ ต้องไม่มีการสะสางจากงานที่ สะสมไว้ เพราะ ต้องไม่มีงานค้าง หรือ สิ่งของค้าง ต้องไปสะสาง ต้องสะสางวันต่อวันให้เสร็จ การ ทำการสะสาง นั้นจะอยู่ในขั้นตอนการเตรียมการ แสดงว่าไม่เคยสะสางงานมาก่อน ต้องมาสะสาง งาน เราเรียกว่า Big Cleaning Day เป็นกระบวนการ เตรียมงานระบบ 5ส ก่อนเข้าวงจร 5ส และจะ ทำ Big Cleaning Day ปีละครั้ง ทำในส่วนที่ปกติ เข้าไม่ถึง เช่น หลังคา หลังตู้ ตัดแต่งต้นไม้ ล้างท่อ เป็นต้น

การทำ 33 วัตถุประสงค์หลักไม่ใช่ การทำความสะอาด ความสะอาดเป็น ผลพลอยได้ สมมุติได้ถุนบ้านไม่เคย ทำความสะอาดเลย เต็มไปด้วยขยะเต็ม ได้ถุนบ้าน มีแหวนเพชรหล่นไปยังได้ถุน บ้าน คำถาม “คุณจะหาแหวนเพชรเจอ หรือไม่?” เราจะไม่สามารถล่วงรู้ได้เลยว่า แหวนเพชรหล่นอยู่ตรงจุดใด แต่ถ้าได้ถุน บ้านกวาดทำความสะอาดชัดเจนเป็นประจำ แหวนเพชรหล่นไปได้ถุนบ้าน เราจะสังเกตเห็นได้ชัดเจน

สรุป ส3 คือ ทำความสะอาด เพื่อการตรวจสอบความผิดปกติ เป็นหัวใจหลักของการ ส3 และเคล็ดลับสำคัญของการทำ ส3 คือ ทำร่วมกับ ส1 หมายความว่าอย่างไร นั้นหมายถึง ขณะทำความสะอาด เราต้องสังเกตตรวจสอบว่ามีอะไรผิดปกติหรือไม่ ถ้ามีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น แสดงว่า เกิดภาวะ 2 อย่าง คือ มีอะไรที่ “เกินความจำเป็น” หรือ “ขาดสิ่งที่จำเป็น” หมายถึง ภาวะ “ความพอดี” ได้เปลี่ยนเป็น “ไม่พอดี” หรือ พุดอีกนัยหนึ่งคือ “ไม่สมดุล” ดังนั้น สิ่งที่ต้องจัดการคือ ส1 ทำให้เกิดภาวะ “พอดี” “สมดุล” ถ้าเกิน “เอาออก” ถ้าขาด “เพิ่มเติม” เมื่อเห็นว่า “พอดี” มีของจำเป็นแล้วก็หยุดกระบวนการ ส1 แต่ถ้าภาวะผิดปกติยังคงอยู่ ที่แน่คือ ไม่รู้ว่ามีเหตุไม่ปกติเกิดขึ้น เช่น หาสิ่งของไม่เจอ หรือ หาเจอเกิน 30 วินาที ของหายไม่รู้ มีปัญหาไม่รู้ รู้ต่อเมื่อเกิดความเสียหาย อย่างเกิดเหตุไฟไหม้ แก๊สรั่ว น้ำมันรั่ว ต้องรู้ก่อนที่จะเกิดปัญหา เป็นต้น ต้องใช้กระบวนการ ส2 ปรับปรุงให้สะดวกซึ่งภาษาญี่ปุ่นเรียก “Kaizen” หาวิธีการปรับปรุงเพื่อให้สามารถทำงานด้วยความสะดวก ซึ่งมีตัวชี้วัดอยู่ที่ 30 วินาที ต้องสามารถหาสิ่งของเจอ สังเกตความผิดปกติ ภายใน 30 วินาที รู้จำนวน สิ่งของ สถานที่ ทิศทาง ต้องใช้ ส2

สรุป การทำ 5ส ต้องทำ 3ส พร้อมกัน คือ ส1- ส3 เหมือนมรรคมีองค์ 8 ต้องทำทั้ง 8 ข้อพร้อมกัน ไม่ใช่ทำทีละ ส เป็นการ 5ส ที่ไม่ถูกต้อง และเป็นแบบที่นิยมทำกัน เมื่อได้การทำที่ดี ก็ระบุเป็นมาตรฐาน ส4 เพื่อให้คนอื่นได้รู้ว่า การทำที่ดี ทำอย่างไร และเมื่อทุกคนรู้มาตรฐานใหม่ ก็กลับไป ส5 ใหม่ คือ มีวินัย ปฏิบัติตามมาตรฐานใหม่ที่กำหนดขึ้น วนเป็นวัฏจักร ซึ่ง สมาคมฯ เรียก วงจร 5ส หรือ 5S Circle

จะมีหลักการหัวใจเดียวกัน ไม่ได้แตกต่างกันเลย สำคัญว่าเป็นอุบาย เพื่อใช้ในการพัฒนาจิตใจเป็นสำคัญ เพียงแต่วัตถุประสงค์จะเป็นแนวทางของสงฆ์ ไม่ใช่เป็นกิจของสงฆ์โดยตรง แต่ต้องได้รับสังฆานุญาตให้ดำเนินการ ซึ่งจะเกี่ยวกับ พื้นที่ พุทธาวาส สังฆาวาส และ สาธารณสงเคราะห์ ดังนี้

ส1 สะสง จาคะ ของส่วนตัวของพระสงฆ์ควรมีสิ่งของที่จำเป็นเท่านั้น ในพระวินัยได้เปรียบพระสงฆ์ต้องมีลักษณะคล้ายนก นกจะต้องสามารถโฉบบินย้ายถิ่นฐานได้อย่างอิสระเสรี ไม่มีนกตัวใดที่แบกรังไปด้วย ดังนั้นสิ่งที่เป็นของส่วนตัวของพระสงฆ์ที่จำเป็นคือ ไตร จีวร และสังฆาฏิ ดังนั้น สิ่งทีนอกเหนือจากนี้ ควรจาคะ หรือ บริจาคออกเป็นของสงฆ์หรือของส่วนรวมในที่นี้ คือ ถ้าอะไรที่ “ไม่จำเป็น” ต้องกำจัดออก ถ้าอะไรที่ “จำเป็น” แล้วไม่มีให้หาเข้ามาเติมเพื่อให้งาน หรือ กิจการ ทำได้โดยสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ของเ็นวัดจะไม่จำเป็น หรือ เกินความจำเป็น เพราะ ได้รับการบริจาคจากญาติโยมเป็นจำนวนมาก แล้วขาดการบริหารจัดการ ซึ่งไม่ใช่กิจของสงฆ์โดยตรง ดังนั้น ฆราวาสที่ปวารณาตัว หรือ สามเณร และชุมชน ต้องเป็นธุระจัดการวางระบบ เพื่อให้สถานที่วัดเป็น สบายๆ

ส2 สะตวก สติ สติ เป็นกุญแจที่สำคัญที่จะทำให้การกระทำไม่เกิดความสุขเปล่า ในที่นี้คือ สามารถรู้ตัวตลอด รู้ว่าได้วางสิ่งของตรงไหนอย่างไร ถ้าจะสามารถรู้ได้ตลอดเวลาก็ต้องมีระบบในการจัดเก็บ ให้สามารถสังเกตได้โดยง่าย จำได้ง่าย เห็นได้ง่าย รู้เข้าใจได้ในทันที

ส3 สะอาด การปลงอาบัติ ในที่นี้ หมายถึง สำรວាវว่ามีอะไรผิดปกติหรือไม่ โดย การทำความสะอาด ไม่สะสม ทำกิจให้เสร็จ ไม่เป็นภาระของคนอื่น เพื่อให้สามารถสังเกต หรือ ตรวจสอบได้ว่ามีอะไรผิดปกติหรือไม่

ส4 สร้างมาตรฐาน พระธรรมวินัย ในที่นี้ คือ การกำหนดสิ่งที่ทำ ปฏิบัติ เป็นกฎเกณฑ์ เพื่อให้ทุกคนสามารถทำได้เหมือน ๆ กัน เข้าใจตรงกัน ซึ่งอาจจะเป็นกฎระเบียบในการจัดวาง สิ่งของ การเก็บ การค้นหา การใช้

ส5 สร้างวินัย รักษาพระธรรมวินัย ในที่นี้คือ การรักษากฎระเบียบที่วางไว้ ต้องเคารพ ถ้าเห็นว่ามียะไรที่ติกว่า ก็ต้องแก้ไขมาตรฐานให้เหมาะสม ดังนั้น มาตรฐานต้องปรับให้ทันสมัย เหมาะสมกับกาลเวลาและงาน แต่ไม่ได้เกี่ยวกับพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้ เพราะ เป็นอกาลิก ไม่แปรผันตามเวลา เป็นสัจจะธรรมที่เป็นจริงตลอดเวลา

มีหลักสำคัญที่สุดที่ต้องเริ่มก่อน คือ ส5 ต้องให้เห็นประโยชน์ของระเบียบที่ได้กำหนดขึ้นในครอบครัว เมื่อเห็นประโยชน์ก็จะเคารพ หรือ ปฏิบัติตามโดยไม่ต้องบังคับ ระเบียบที่ได้วางไว้เป็นระเบียบที่ต้องปฏิบัติทุกคนในบ้าน ดังนั้น จะมีบางคนที่ต้องลดความอิสระเสรีลง ประโยชน์ตัวเองลดลง สิ่งที่ดีที่สุด ระเบียบก่อนที่จะออกให้ทุกคนในบ้านปฏิบัติ ทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบ เมื่อมีส่วนร่วม การเคารพก็จะเกิดขึ้น

จากนั้น การต้องทำ ส3 ทำความสะอาดเป็นกิจ ทำวันละเล็กน้อย แต่ทำบ่อย ทำกิจให้เสร็จ เพื่อตรวจสอบความผิดปกติ ของในบ้านเสีย แดกร้าว ก็ต้องซ่อม หรือ ทิ้ง ขाय บริจาค อย่านำเสียตาย ถ้าจำเป็นต้องใช้ก็ต้องหามา จะหีบยืม หรือ ซื้อ เช่น ต้องการตอกตะปูที่กำแพงคอนกรีต ก็ต้องใช้สว่าน ถ้าไม่มีสว่านก็ซื้อ หรือ หีบยืมคนอื่น ไม่ใช่ไม่มีสว่าน เลยเอาตะปูไปตอกด้วยค้อนโดยตรง กำแพงก็ร้าว แล้วยังไม่แข็งแรง หรือ ถ้าแข็งแรงกว่าจะได้กำแพงก็เป็นรอยตะปูเต็มไปหมด ก็เข้าหลักการของ ส1 มีแต่ของที่ “จำเป็น” ในบ้าน หรือมีอะไรผิดปกติ เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เสียงดัง มีกลิ่นเหม็นไหม้ ก็สามารถซ่อมก่อนจะเสียหายมากขึ้น จัดระบบในบ้านให้สามารถรู้ว่าการหีบใช้ บอกจำนวนที่อยู่ เช่น ข้าวสารใส่ไว้ในถังใสพลาสติกใสที่สามารถมองเห็นสิ่งของในตู้ว่าใส่อะไร เป็นต้น เราเรียก Visual Control ไม่ต้องเปิดตู้ทุกใบเพื่อหาสิ่งของ ไม่เสียเวลาและเป็นการ

เมื่อเห็นว่าอะไรดีก็กำหนดเป็นระเบียบบ้าน เช่น
กินข้าวแล้วล้างจานทันที
มีที่แขวนกุญแจรถ กุญแจบ้านระบุไว้ชัดเจน
เข้าห้องน้ำถ้าเป็นผู้ชายต้องยกฝาชักโครกไม่ปัสสาวะและเอะเทอะ
ล้างห้องน้ำทุกสัปดาห์
ล้างบ้านใหญ่ Big Cleaning Day ทุกปี ก่อนสงกรานต์ เป็นต้น
นี่คือ ส4
แล้วเคารพกฎระเบียบที่ตั้งไว้ ทำตามระเบียบที่ได้กำหนดไว้

เมื่อมี “วินัย” บ้านก็จะน่าอยู่
ทำงานเป็นนิสัย ตัดไปที่ทำงาน ออกนอกบ้าน
ไปใช้ในสวนสาธารณะ โรงหนัง โรงพยาบาล
นิสัยเหล่านี้จะติดตัวไปทุกที่
ถ้าทุกคนเป็นอย่างนี้ ประเทศชาติจะแข็งแรงขนาดไหน ?

อนูวรรตน์ ศิลาเรืองอำไพ
ผู้ก่อตั้งและประธานรางวัล 5 ส ประเทศไทย
ผู้อำนวยการโครงการวัดสร้างสุข ระยะที่ 1-2

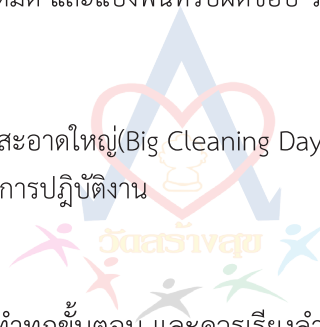
-ศรารุธ หมิ่นนาค-

สัปปายะหมายถึง สิ่งที่สบาย สภาพที่เอื้อ สิ่งที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่เกี่ยวข้องการอยู่ดี และการที่จะพัฒนาชีวิต สิ่งที่เหมาะสม อันเกี่ยวเนื่องในการเจริญภาวนาให้ได้ผล ดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย มีด้วยกัน 7 ประการ ((พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม โดยพระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตโต)

1. อวาสสัปปายะ ที่อยู่อันเหมาะสม ปลอดภัย
2. โคจรสัปปายะ แหล่งอาหารอันวย ที่เที่ยวบิณฑบาตที่เหมาะสม
3. ภัตตสัปปายะ การพูดคุยที่เหมาะสม ข้าวสาร และสื่อสารที่เอื้อปัญญา
4. บุคคลสัปปายะ บุคคลที่ถูกกันเหมาะสม ไม่มีคนร้ายมีแต่ผู้ทรงคุณธรรม
ทรงภูมิปัญญา
5. โภชนสัปปายะ อาหารที่เหมาะสม เกี่ยวคู่ต่อสุขภาพ
6. อุตุสัปปายะ ดินฟ้าอากาศธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่หนาวไป
ร้อนไป
7. อิริยาปถสัปปายะ อิริยาบพที่เหมาะสม การเคลื่อนไหวที่พอดี อิริยาบถ
สมดุล

7 ขั้นตอนการดำเนินงานโครงการระยะที่ 1-2

1. จัดตั้งคณะกรรมการ 5ส
2. ประกาศนโยบาย
3. อบรมให้ความรู้
4. สำรวจพื้นที่ด้วยคณะทำงานทั้งหมด และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ วิเคราะห์ จุดเด่น จุดปรับปรุง
5. จัดทำแผนปรับปรุง
6. พิธีเปิด (Kick off) การทำความสะอาดใหญ่(Big Cleaning Day)
7. ตรวจสอบประเมินพื้นที่ และสรุปผลการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนดังกล่าวนี้ ต้องทำทุกขั้นตอน และควรเรียงลำดับเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินโครงการ เนื่องจากบางพื้นที่ไม่เข้าใจและต้องการเพียงทำ big cleaning ซึ่งไม่มีผลในการทำอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น วัดและองค์กรที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินการตามขั้นตอนของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล รวมถึง ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นด้วย

ขั้นเตรียมการ

การสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับโครงการ ๆ นั้นจำเป็นต้องได้รับการสร้างการยอมรับจากผู้เข้าร่วมโครงการทั้ง 2 ฝ่าย ไม่ใช่เพียงแต่วัดอยากทำ ชุมชน อยากทำ หรือองค์กรได้รับคำสั่งมาเท่านั้น เพราะหากทำเช่นนั้น สิ่งตามมา คือ ความสะอาดและความ เป็นระเบียบเพียงชั่วคราว แล้วก็หายไปเมื่อจบโครงการ เพราะสิ่งสำคัญที่เป็นเป้าหมาย ของโครงการคือ **“การสร้างวินัย”** เมื่อใดก็ตามที่คนมีวินัย ก็จะทำให้สามารถปฏิบัติได้ อย่างต่อเนื่อง ตามตัวชี้วัด **“ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา”**

ดังนั้นการเริ่มต้นที่ดี จึงควรให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งเจ้าอาวาส องค์กร และคณะกรรมการวัด และ ชุมชน มีการยอมรับซึ่งกันและกันโดยสามารถทำได้ทั้งรูปแบบของการนัดหมายหรือประชุม หารีร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 1

จัดตั้งคณะกรรมการ 5ส

1. เจ้าอาวาส เป็นประธานหรือที่ปรึกษา
2. รองหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระผู้ประสานงาน กรรมการ
3. ตัวแทนจากองค์กรปกครองท้องถิ่น กรรมการ
4. ตัวแทนจากองค์กรเอกชนหรือรัฐบาลอื่น ๆ กรรมการ
5. ตัวแทนของคณะกรรมการวัด กรรมการ
6. ตัวแทนของชุมชน กรรมการ
7. โดยมีตัวแทนขององค์กรหลักที่รับผิดชอบเป็นเลขานุการ สามารถประกาศเป็นคำสั่งหรือทำเป็นแผนผังของคณะทำงานก็ได้

ขั้นตอนที่ 2

ประกาศนโยบาย

คณะกรรมการสามารถใช้นโยบาย 5ส ของโครงการได้หรือเพิ่มเติมในส่วนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้เช่นเดียวกัน โดยให้ผู้ลงนามฝ่ายวัด คือ เจ้าอาวาส ฝ่ายองค์กร คือบริหารสูงสุดขององค์กรหลักที่เป็นเจ้าภาพ ส่วนองค์กรที่เข้าร่วมพัฒนาสามารถนำโลโก้มาติดไว้ในนโยบายได้เช่นเดียวกัน

โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสปีดด้วยวิถี ๕ส

นโยบาย ๕ส

วัด.....

องค์กร.....

1. ส่งเสริมให้มีการนำเอาแนวคิดและหลักการของระบบ 5ส มาพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ภายในวัด ให้เป็นสถานที่สปีด
2. เปิดโอกาสให้องค์กรที่มีความสนใจเข้ามาให้การสนับสนุนดำเนินการตามระบบ 5ส
3. ร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาวัดให้เป็นวัดตัวอย่าง โดยใช้แนวคิดและหลักการของระบบ 5ส
4. ส่งเสริมให้กักตุนวินัยในสังคมผ่านแนวคิดและหลักการของระบบ 5ส โดยทำ 5ส ทุกคน ทุกที่ และ ทุกเวลา

ลงชื่อ..... ลงชื่อ.....
ตำแหน่ง..... ตำแหน่ง.....
วันที่..... วันที่.....

ขั้นตอนที่ 3

อบรมให้ความรู้

เป็นการอบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5ส กระบวนการขั้นตอนการทำ 5ส ในเบื้องต้น รวมถึง เทคนิคต่างๆในการทำ 5ส การอบรมให้ความรู้นั้น จะอบรมให้แก่ พระสงฆ์ สามเณร ชาวบ้าน จิตอาสา พนักงานขององค์กรที่จะร่วมกันขับเคลื่อนโครงการ โดยคณะทำงานสามารถศึกษาได้จากคู่มือ หรือเว็บไซต์ www.watsangsook.com

ขั้นตอนที่ 4

สำรวจพื้นที่และแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ วิเคราะห์ จุดเด่น จุดปรับปรุง

- สำรวจพื้นที่วัด (ทุกพื้นที่ต้องมีผู้รับผิดชอบ)

เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของวัด และกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะปรับปรุง ก่อนปฏิบัติ เป็นการจัดลำดับความสำคัญ ว่าพื้นที่ไหนควรทำก่อน-หลัง

- จัดทำแผนผังวัด

เพื่อกำหนดขอบเขต และพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจนรวมถึงเป็นการบ่งชี้เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในการเข้าถึงสถานที่ต่างๆภายในวัด หากที่วัดเคยมีการจัดทำแผนผังไว้อยู่แล้ว และสามารถใช้งานได้ดีก็ไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ แต่อาจพิจารณาปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และนำไปแสดงในจุดที่เหมาะสม

- การวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา

เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน ของพื้นที่ และนำไปปรับปรุง พัฒนา

กำหนดพื้นที่และผู้รับผิดชอบแผนงาน

ตัวแทนวัด ช่วยประสานงานในการลงพื้นที่ขององค์กรและชุมชน

ตัวแทนองค์กร ลงไปวางแผนในการพัฒนาและดำเนินการ

ตัวแทนชุมชน ช่วยดำเนินการพัฒนาและดูแลให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

วิเคราะห์พื้นที่

จุดแข็ง	1. <u>เจ้าอาวาสมีความมุ่งมั่นพัฒนาวัด</u>	แนวทางส่งเสริม	1. <u>ให้ท่านเจ้าอาวาสเป็นผู้นำและชี้แนะแนวทาง</u>
	2. <u>วัดมีญาติโยนศรัทธาเข้าวัดมาก</u>		2. <u>หาช่องทางประชาสัมพันธ์โครงการและชักชวนเข้าร่วม</u>
	3. <u>วัดมีพื้นที่ไม่มากนักง่ายในการทำความสะอาด</u>		3. <u>จัดกิจกรรมให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ในวัด</u>
	4. <u>วัดมีความร่มรื่นของร่มไม้ที่อยู่มาก</u>		4. <u>ส่งเสริมให้มีพื้นที่ปฏิบัติธรรมและพื้นที่ร่มรื่น</u>
จุดอ่อน	1. <u>เจ้าอาวาสสุขภาพสุขภาพไม่แข็งแรง</u>	แนวทางแก้ไข	1. <u>แต่งตั้งพระผู้รับผิดชอบโครงการ</u>
	2. <u>วัดมีพระเณรจำพรรษาน้อย</u>		2. <u>เชิญชาวบ้านชาวชุมชนเข้าร่วมโครงการ</u>
	3. <u>พระสงฆ์และชาวบ้านยังขาดความเข้าใจเรื่อง5ส</u>		3. <u>จัดอบรมให้ความรู้5สแก่พระสงฆ์และชาวบ้าน</u>
	4. <u>อยู่ในระหว่างก่อสร้างอาคารหลายจุด</u>		4. <u>จัดแบ่งพื้นที่ที่อยู่ระหว่างก่อสร้างให้ชัดเจนปลอดภัย</u>

ขั้นตอนที่ 5

จัดทำแผนการปรับปรุง

- เลือกพื้นที่ทำการปรับปรุง จากพื้นที่ย่อย 9 หมวด ดังนี้
 - 1) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัดโดยสังเขป (Lay Out)
 - 2) การจัดการจราจร และ ที่จอดรถ
 - 3) การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์ การควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ
 - 4) ห้องน้ำ
 - 5) การจัดการขยะ
 - 6) สภาพแวดล้อมทั่วไป (ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่เปิดโล่งต่างๆภายในวัด)
 - 7) ระบบไฟฟ้า และการป้องกันอัคคีภัย
 - 8) โรงครัว
 - 9) อาคารเสนาสนะต่างๆภายในวัด
- *หมวดที่1-5 เป็นหมวดที่โครงการแนะนำ ส่วนหมวดที่6-9 พิจารณาตามความเหมาะสม
- กำหนดแผนการปรับปรุงโดยดังต่อไปนี้ (ข้อ1-3จะต้องระบุในแบบฟอร์มรายงานผล)
 - 1) รูปถ่ายจุดที่จะทำการปรับปรุง
 - 2) วันที่คาดว่าจะปรับปรุง
 - 3) ผู้รับผิดชอบในการปรับปรุง
 - 4) วิธีการในการปรับปรุง
 - 5) จำนวนคนที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง
 - 6) อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง
 - 7) งบประมาณที่จะต้องใช้(ถ้ามี)

กำหนดแผน

ชื่อสถานที่ ป้ายชื่อวัดและทางเข้า
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ มหาวิทยาลัย อภินันท์

ชื่อสถานที่ ลานจอดรถและถนนภายใน
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ สมชาย มีธรรม

ชื่อสถานที่ กึ่งสังฆ์
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ ยอดยิ่ง เจริญดี

ชื่อสถานที่ ห้องน้ำ
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ มหาวิทยาลัย อภินันท์

ชื่อสถานที่ โรงครัว
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ สมชาย มีธรรม

ชื่อสถานที่ รวมจุดโอบตอ
วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 30มิ.ย.61
ผู้รับผิดชอบ ยอดยิ่ง เจริญดี

ขั้นตอนที่ 6

ลงมือปฏิบัติ (Big Cleaning Day)

กำหนดให้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ หรือที่เรียกว่า Big Cleaning Day ไม่ควรต่ำกว่า 2 ครั้ง (อย่างน้อย 2 ครั้งภายในกรอบระยะเวลาการดำเนินโครงการ)

โดยการทำ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจกันของทุกภาคส่วนดังนี้

1. วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระสงฆ์และสามเณร ภายในวัด
2. องค์กรที่จับคู่กับวัด
3. ชุมชนที่อยู่ในบริเวณวัด
4. หน่วยงานจิตอาสาอื่น ๆ ที่มีความประสงค์เข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น โรงเรียน หน่วยงานปกครองในพื้นที่ ชมรมต่างๆ เป็นต้น

โดยในการลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day จะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. พิธีเปิด เป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกันในการขับเคลื่อน 5 ส ภายในวัด ที่เป็นรูปธรรม ควรมีการให้โอวาทแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยประธานในพิธี และชี้แจงรายละเอียดของการทำ 5 ส โดยมีภาพถ่ายรูปหมู่ร่วมกันเพื่อเป็นที่ระลึกในการสร้างความสามัคคี

2. ลงมือปฏิบัติ ตามแผนที่ได้กำหนดไว้ และควรถ่ายภาพ ก่อน-หลัง ทำการปรับปรุงเพื่อให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำมาตรฐานพื้นที่ รวมถึงควรถ่ายภาพในระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อใช้สำหรับประชาสัมพันธ์โครงการและถือได้ว่าเป็นการบันทึกความทรงจำในการร่วมแรงร่วมใจทำสิ่งดี ๆ ร่วมกันของทุกภาคส่วน

3. ในวันที่ Big Cleaning Day ควรมีการจัดเก็บประวัติข้อมูลดังต่อไปนี้

- วันที่ สถานที่ ครั้งที่ ภาควิเคราะห์ที่เข้าร่วมกิจกรรมทำกิจกรรม
- จำนวนคนที่เข้าร่วม แยกเป็น พระสงฆ์และฆราวาส
- พื้นที่ทำความสะอาด
- ผลที่ได้รับจากการทำกิจกรรม ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมงาน

ชั้นตอนที่ 7

สรุปผลการดำเนินงาน

รายงานสรุปผลการดำเนินโครงการของวัดในภาพรวมประกอบด้วยข้อมูลดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไป เช่น จำนวนครั้งของกิจกรรม, จำนวนพื้นที่ที่ปรับปรุง, พื้นที่ปรับปรุงเทียบกับพื้นที่วางแผน จำนวนภาคีทั้งหมดที่ร่วมดำเนินการพัฒนาวัด
- 2) ผลที่ได้รับ

สรุปผลการดำเนินโครงการ

ข้อมูลทั่วไป

1. จำนวนครั้งที่วางแผนการทำการกิจกรรมทั้งหมด 5 ครั้ง / ทำได้จริง 5 ครั้ง, คิดเป็น 100 %
2. จำนวนพื้นที่ที่วางแผนไว้ 30 พื้นที่ / ทำได้จริง 24 พื้นที่, คิดเป็น 80 %
3. พื้นที่วัดทั้งหมด 8 ไร่ 3 งาน ตร.วา
4. พื้นที่ทำการปรับปรุงได้คิดเป็น 70 % ของพื้นที่วัดทั้งหมด (ประมาณการคร่าวๆ)
5. งบประมาณที่ใช้ทั้งหมดตลอดการดำเนินโครงการ 50,000 บาท (โดยประมาณ)

พื้นที่ที่ได้ดำเนินการปรับปรุงทั้งหมดประกอบด้วย

1. ป้ายชื่อวัดและทางเข้า , 2. ตานจอตว , 3. อนนภายในวัด
4. คลังสงฆ์ , 5. พระอุโบสถและบริเวณโดยรอบ , 6. ศาลาการเปรียญ
7. ห้องน้ำ , 8. เมรุ , 9. ศาลาเสวยพระอภิธรรม
10. ต้นไม้ภายในวัด , 11. วิหาร , 12. โรงครัว หอฉัน

องค์กร, ชุมชนและเครือข่ายที่ร่วมดำเนินโครงการทั้งหมดประกอบด้วย

1. คณะสงฆ์วัดเจริญธรรม , 2. พนักงานบริษัทมีธรรม , 3. ชาวชุมชนเจ็ดโคก
4. โรงเรียนเจ็ดโคก , 5. อบค.เจ็ดโคก , 6. โรงพยาบาลเจ็ดโคก
7. ชมรมจักรยานเพื่อสุขภาพเจ็ดโคก , 8. , 9.

ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ

1. วัดได้ปรับปรุงตามแผนที่วางไว้ , 2. สร้างความสามัคคีให้แก่ชาวเจ็ดโคก , 3. วัดสะอาดเป็นระเบียบสะอาดต่อการทำกิจ
4. ชาวชุมชนมีวินัยในการใช้พื้นที่วัด , 5. เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน , 6. เกิดความปลอดภัยภายในวัด

ขั้นตอน	ระยะเวลา
รับสมัครวัดและองค์กรเข้าร่วมโครงการ	มี.ค- ธ.ค. 61
จัดประชุมเพื่อชี้แจงการขับเคลื่อนโครงการ	พ.ค.-ต.ค. 61
ลงพื้นที่ จังหวัดตัวอย่าง ตามภาค ภาคเหนือ 5 จังหวัด ๆ ละ 1 วัด ภาคกลาง 5 จังหวัด ๆ ละ 1 วัด ภาคอีสาน 5 จังหวัด ๆ ละ 1 วัด ภาคใต้ 5 จังหวัด ๆ ละ 1 วัด	พ.ย.61- ก.พ.62
วัดและองค์กรเรียนรู้และพัฒนา	พ.ย.61-เม.ย.2562
ตรวจประเมิน	พ.ค.- ก.ค.62

การทำ 5ส ในวัดให้เกิดความยั่งยืน

ปัจจัยสำคัญที่จะทำ 5ส ให้เกิดความยั่งยืนภายในวัดและชุมชน

- 1.เจ้าอาวาสและผู้นำชุมชนต้องมุ่งมั่น และนำเครื่องมือ 5ส มาต่อยอดเพื่อพัฒนาวัดได้
- 2.ให้ 5ส ผิงอยู่ในชีวิตประจำวัน 5ส ไม่ใช่ทำแค่ Big Cleaning Day หรือเฉพาะเวลาวัดมีงานเท่านั้น แต่ต้องทำ 5ส ทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา

3.สร้างให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า การทำ 5ส เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่มีเข้ามาใช้ใน พื้นที่วัด ที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลัก คีล สมาธิ ปัญญา

4.พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่ได้จากการทำ 3ส แรก และถูกเขียน เป็นมาตรฐาน หรือจัดทำ เป็นมาตรฐาน จะต้องถูกนำไปใช้อย่างจริงจัง และมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5.มีการตรวจประเมินการทำงานระบบ 5ส เป็นประจำสม่ำเสมอ อย่างน้อย ต้องมีการตรวจ ประเมิน 2 ระดับคือ

5.1 การตรวจประเมินตามมาตรฐาน โดยเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ตรวจประเมิน

5.2 การตรวจประเมินเพื่อหาโอกาสในการปรับปรุง เป็นการตรวจประเมินโดยคณะกรรมการ โครงการ หรือคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ตรวจประเมิน

การทำงานระบบ 5ส ต้องมีการปรับปรุง พัฒนา อย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถจะหยุดอยู่กับที่ได้ต้อง พัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากระบบ 5ส ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน เมื่อ เป็นพฤติกรรมของคนการเปลี่ยนแปลงต้องใช้ระยะเวลา ค่อย ๆ หมุนวงจร ให้ก้าวเดินไปอย่างไม่หยุดยั้ง

08 แนวปฏิบัติในการพัฒนาพื้นที่ 5สในวัด

-วิทยากร โครงการ วัดสร้างสุข -

คือแนวทางการจัดการพื้นที่ต่างๆภายในวัด ที่เกิดจากการถอดบทเรียนการดำเนินโครงการ วัดสร้างสุขที่ผ่านมาทั้ง2ระยะ โดยทำการแบ่งหมวดพื้นที่ทั้งหมดออกเป็น 9หมวด ในแต่ละหมวด จะมีแนวปฏิบัติในการจัดการพื้นที่และตัวอย่างที่ดี เพื่อที่จะเป็นแนวทางพื้นฐานและการประยุกต์ ใช้งานในการดำเนินโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยหมวดพื้นที่ ต่างๆมีดังนี้

1.ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัด และแผนผังวัดโดยสังเขป (Lay Out)

1.1 ป้ายชื่อวัดและบริเวณหน้าวัด

- 1) ต้องมีป้ายชื่อวัดที่มีขนาดเหมาะสม มองเห็นชื่อวัดและอ่านได้อย่างชัดเจน
- 2) ป้ายไม่ชำรุดทรุดโทรมและไม่มีสิ่งอื่นใดกีดขวาง
- 3) บริเวณหน้าวัด แนวกำแพง ต้องสะอาดเรียบร้อย ไม่มีสิ่งใดกีดขวาง
- 4) กรณีหากวัดต้องการควบคุมเวลาเข้าออก ให้ติดป้ายแสดงเวลาเปิด-ปิดให้ชัดเจน

1.2 แผนผังวัดโดยสังเขป

- 1) วัดต้องมีแผนผังเพื่อแสดงที่ตั้งอาคารสถานที่ที่สำคัญภายในวัดอย่างชัดเจน
- 2) มีขนาดเหมาะสมตั้งอยู่ในจุดที่มองเห็นได้ชัดเจน
- 3) มีการจัดทำป้ายชี้บ่งทิศทางการไปยังสถานที่ต่างๆที่สำคัญภายในวัด

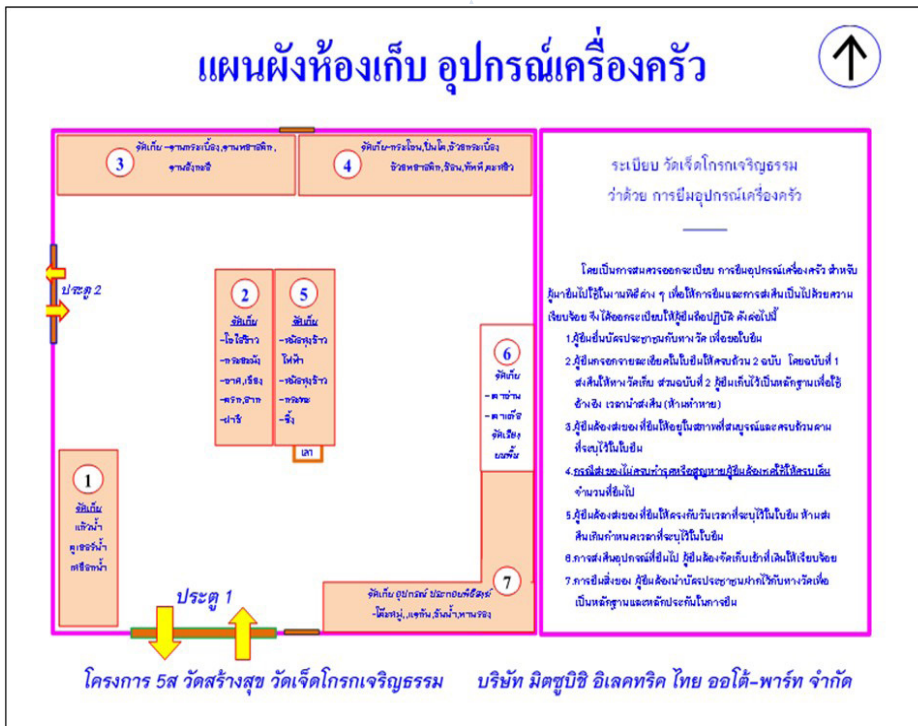
2. การจัดการจราจร ป้ายจราจรและที่จอดรถ

- 1) มีป้ายจราจร/สัญลักษณ์ เพื่อความปลอดภัย
- 2) จัดที่จอดรถให้เป็นระเบียบ

3. การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์และ การควบคุมการเบิก-จ่ายสิ่งของ

- 1) มีป้ายชื่อและป้ายระเบียบปฏิบัติการยืม-คืนสิ่งของ แสดงไว้บริเวณด้านหน้า
- 2) มีแผนผังระบุตำแหน่งชั้นวางหรือจุดวางสิ่งของต่างๆภายในคลังสงฆ์ แสดงไว้ภายในบริเวณคลังสงฆ์
- 3) จัดชั้นวางและสิ่งของตามแผนผังที่กำหนดและมีป้ายชี้บ่งในแต่ละชั้น
- 4) มีเอกสารสำหรับใช้ยืม-คืน สิ่งของในคลังวัสดุสงฆ์
- 5) มีบัญชีควบคุมจำนวนสิ่งของภายในคลังสงฆ์

4. ห้องน้ำ

- 1) มีการแยกห้องน้ำ พระ และ ขรราวาส
- 2) สำหรับห้องน้ำขรราวาสจะแยก ชาย-หญิง หรือไม่ได้
- 3) มีป้ายหรือสัญลักษณ์ชี้บ่งการแยกห้องน้ำพระ และ ขรราวาส ชัดเจน
- 4) ห้องน้ำสะอาด อุปกรณ์ภายในห้องน้ำพร้อมใช้งานไม่ชำรุดเสียหาย
- 5) มีแผนและผู้รับผิดชอบการทำความสะอาดห้องน้ำ

5. การจัดการขยะ

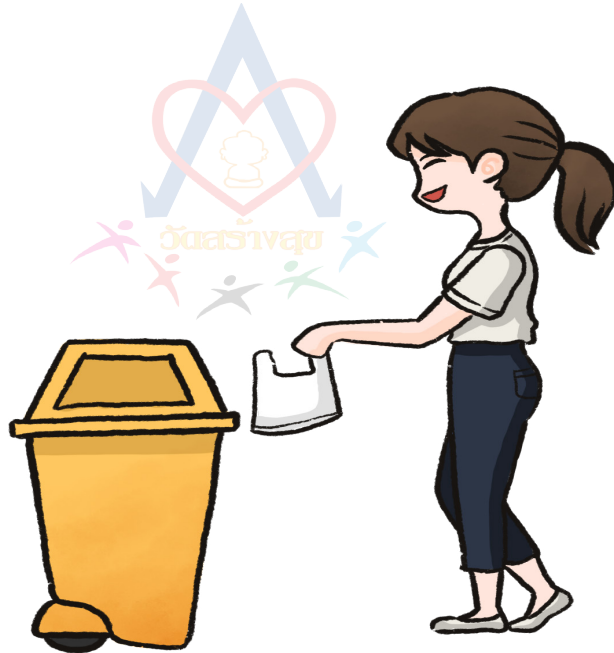
1) มีการกำหนดตำแหน่งที่ตั้งของภาชนะสำหรับใส่ขยะที่ชัดเจนและมีปริมาณภาชนะสำหรับใส่ขยะเพียงพอ

2) มีการคัดแยกขยะดังนี้

- ขยะทั่วไป ย่อยสลายหรือขยะที่เน่าเสียได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น ใบไม้ เศษอาหาร

- ขยะที่สามารถ recycle หรือนำมาขายได้ เช่น แก้ว กระดาษ โลหะ พลาสติก อลูมิเนียม

- ขยะอันตราย เช่น ยาฆ่าแมลง กระจกสเปร์ย ถ่านไฟฉาย

6. สภาพแวดล้อมทั่วไป(ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัย ของพื้นที่
เปิดโล่งต่างๆภายในวัด)

7. ระบบไฟฟ้า และการป้องกันอัคคีภัย

- 1) มีการฝึกอบรมความปลอดภัยจากระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัยเป็นประจำทุกปี
- 2) อุปกรณ์ไฟฟ้า ปลั๊ก สายไฟ ไม่ชำรุด เสียหาย
- 3) มีการควบคุม หรือการเตือน ในจุดที่สุ่มเสี่ยงต่อการเกิดเพลิงไหม้
- 4) มีอุปกรณ์ดับเพลิงที่พร้อมใช้งาน ติดตั้งในจุดเหมาะสม ในปริมาณที่พอเหมาะ

ทวนดูเพลย์มี 4 ขั้นตอนในการใช้ฆนดับนี้

ดึง

ดึงสลักออกจากคันจับ โดยมรัดสลักด้วยนิ้ว

ปลด

ปลดปล่อยสายฉีดออกจากหัวฉีดสาย โดยให้มืออีกข้างจับคันปล่อยสาย

กด

เ็นที่ฐานและกดคันจับบน เมื่อฉีดผงเคมีเข้าไปดับไฟ

ส่าย

ส่ายปล่อยสายออกไปมา เมื่อหัวฉีดผงเคมี ครอบคลุมทั่วรูปไฟ

8. โรงครัว

- 1) มีป้ายชื่อ
- 2) สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย
- 3) จัดการวัตถุดิบและเศษอาหารให้ถูกสุขลักษณะ
- 4) ภาชนะกักเก็บน้ำดื่มน้ำใช้ สะอาด มีฝาปิดมิดชิด
- 5) พื้นที่ซักล้าง พร้อมใช้งาน สะอาดอยู่เสมอ ไม่มีคราบหรือเศษอาหาร
- 6) ควรมีการจัดเก็บอาหารให้ปลอดภัยจากฝุ่นและสัตว์นำโรค
- 7) มีอุปกรณ์ทำความสะอาดภายในโรงครัว

9.อาคารเสนาสนะต่างๆภายในวัด

- 1) มีป้ายชื่ออาคารสถานที่ต่างๆ
- 2) อาคารสถานที่ที่มีความสะอาดเรียบร้อย
- 3) มีระเบียบการใช้อาคารสถานที่
- 4) มีอุปกรณ์ทำความสะอาดที่เหมาะสม
- 5) มีผู้รับผิดชอบอาคาร

การตรวจประเมินพื้นที่

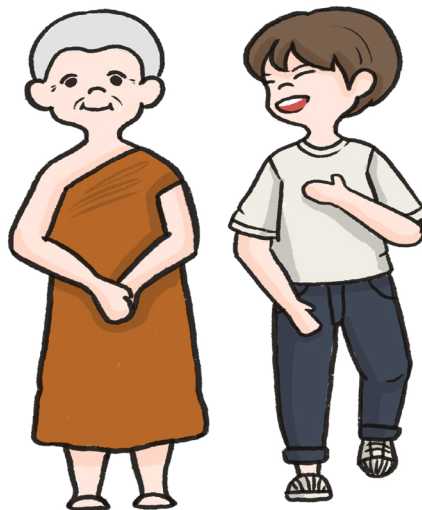
- อนุวรรตน์ ศิลาเรืองอำไพ-

คณะกรรมการดำเนินงาน 5ส ต้องมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินผลการดำเนินงาน 5ส ซึ่งการตรวจประเมินนั้นมีวัตถุประสงค์ด้วยกัน 2 ประเด็นคือ

- เพื่อพิจารณาถึงการรักษาระดับการดำเนินงาน 5ส เป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่
- แสวงหา หรือค้นหาวิธีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

คุณสมบัติของผู้ตรวจประเมิน

- 1) เข้าใจระบบ วิธีการ 5ส เป็นอย่างดี
- 2) รู้ภาระหน้าที่ ขั้นตอนกระบวนการการทำงาน ของพื้นที่ที่เข้าไปตรวจประเมิน
- 3) มีทักษะในการฟัง การจับประเด็น สรุปใจความ และการตั้งคำถาม เพื่อค้นหาความเป็นจริง
- 4) มีความเป็นกลาง และยุติธรรม
- 5) มีความประนีประนอม ยืดหยุ่น (ตรวจแบบเด็ดขาด เส้นตรงเป็นไม้บรรทัดไม่ได้ เนื่องจากว่าแต่ละพื้นที่ มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน)

หน้าที่ของผู้ตรวจประเมิน

- 1) ศึกษาขั้นตอนการทำงาน หรือภารกิจของหน่วยงานที่จะไปตรวจประเมิน รวมถึงหน้าที่ของผู้ปฏิบัติขอบเขตความรับผิดชอบ สภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้น ๆ และอุปกรณ์ วัสดุ เครื่องมือที่ใช้
- 2) จัดทำแผนการตรวจประเมิน
- 3) เตรียม ประเด็นคำถาม Check list ที่จะใช้ในการตรวจประเมิน
- 4) ชี้แจงขั้นตอนวัตถุประสงค์ในการตรวจประเมิน แก่พื้นที่ที่ไปตรวจอย่างตรงไปตรงมา
- 5) สรุปผลการตรวจประเมิน และตัวอย่างที่ดีที่ได้พบ หรือ Best practice ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ปฏิบัติงานระหว่างการตรวจประเมิน

เทคนิคการตรวจประเมิน 5ส

การตรวจประเมิน 5ส มีประเด็นที่ต้องคำนึงถึง ดังนี้

- 1) Location สถานที่
- 2) Situation สถานการณ์ หรือสภาพความเป็นจริง
- 3) Evidence หลักฐาน
- 4) Requirement ความต้องการ
- 5) Best Practice กรณีศึกษาที่เด่น

Location

สถานที่ตรวจประเมิน หรือพื้นที่ปฏิบัติงาน
ว่าพื้นที่นั้นทำภารกิจอะไร สภาพแวดล้อมมี
ลักษณะอย่างไร คนปฏิบัติต้องรับผิดชอบทำ
หน้าที่อะไรบ้าง และจะต้องวัสดุ อุปกรณ์อะไร
ที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน

Situation

สถานการณ์ หรือสภาพความเป็นจริงที่ไปตรวจ
ประเมิน ณ ขณะนั้น ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง โดยใช้
ประสาทสัมผัสทั้ง 4 คือ ตา หู จมูก กาย สัมผัส

Evidence

หลักฐานที่เป็นรูปธรรม เช่น การพิจารณาจาก
เอกสาร การสังเกตการบันทึกผลการปฏิบัติ
งาน หรือที่เรียกทั่วไปว่า แบบฟอร์ม การ
สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง

Requirement

ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องในการนำมาพิจารณาใน
การตรวจประเมิน คือ เกณฑ์การประเมิน 5ส
มาตรฐาน 5ส ที่กำหนดขึ้น ขั้นตอนการปฏิบัติงาน
กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายความ
ปลอดภัย กฎหมายสิ่งแวดล้อม

Best Practice

ตัวอย่างที่ดี ในการตรวจประเมิน ผู้ตรวจประเมินต้องค้นหาตัวอย่าง หรือ แบบอย่างที่ดี ของพื้นที่ต่าง ๆ ที่ได้พบ เพราะการตรวจประเมินที่ดี ต้องจับถูกมากกว่าการจับผิด การจับถูก คือพยายามค้นหาจุดที่ ควรยกย่อง ส่วนจุดที่ยังไม่ดีหรือไม่ได้มาตรฐาน ก็ถือว่าเป็นโอกาสในการ ปรับปรุง (Opportunity for Improvement : OFI) การค้นหาแบบอย่างที่ดี หรือตัวอย่างที่ ดี จะนำไปสู่การขยายผลต่อให้แก่พื้นที่อื่น ๆ ซึ่งเป็นการทำให้การพัฒนา ปรับปรุงเป็นไปได้อย่าง รวดเร็ว และข้อสำคัญทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Knowledge Sharing) เกิดขึ้นภายใน

10

ภาคผนวก

ลักษณะการแบ่งพื้นที่ภายในวัด

การแบ่งพื้นที่ภายในวัดจำแนกได้ 3 พื้นที่หลักดังนี้

1. เขตพุทธาวาส
2. เขตสังฆาวาส
3. เขตธรณีสงฆ์ , เขตสาธารณะสงเคราะห์

เขตพุทธาวาส

คือพื้นที่หรือสถาปัตยกรรมหลักสำคัญ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธองค์และพิธีกรรมต่างๆ เป็นพื้นที่ใช้สอยกึ่งสาธารณะประโยชน์ตามช่วงเวลาที่เหมาะสมและศาสนพิธีที่จำเป็น เช่น

- พระเจดีย์ พระมณฑป พระปราสาท เป็นศูนย์กลางของวัด เป็นแกนกลางและตำแหน่งของผังวัด
- พระอุโบสถ เปรียบได้กับที่ประทับขององค์พระบรมศาสดา สำหรับประกอบ พิธีกรรมสังฆกรรม
- พระวิหาร ส่วนใหญ่จะประดิษฐานพระพุทธรูปและรูปเคารพที่สำคัญของวัด สำหรับประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์และฆราวาส
- เจดีย์ สำหรับใช้บรรจุอัฐิ หรือใช้ประกอบเพื่อให้ผังรวมสมบูรณ์
- หอระฆัง
- ศาลาต่างๆที่ประกอบผัง เช่น ศาลาราย ศาลาทิศ
- พลับพลาเปลื้องเครื่อง สำหรับพระมหากษัตริย์เปลี่ยนชุดฉลองพระองค์

เขตสังฆาวาส

คือพื้นที่ ที่อยู่อาศัยของพระภิกษุสงฆ์ เพื่อให้สามารถปฏิบัติภารกิจส่วนตัวที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับพิธีการใดทางศาสนาโดยตรง เช่น

- กุฏิ อาคารที่ใช้สำหรับอาศัยหลับนอน
- กัปปิยกุฎี โรงเก็บอาหาร
- หอฉัน อาคารที่ใช้เป็นที่ฉันภัตตาหาร
- วัจจกุฎี อาคารสำหรับใช้ขับถ่าย
- หอไตร อาคารที่ใช้เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา
- ชันตาฆร โรงรักษาไฟไฟและต้มน้ำ
- ห้องสรงน้ำ ห้องชำระกาย
- ศาลาท่าน้ำ อาคารที่ใช้เป็นที่อาบน้ำและทางเข้าสู่วัดทางด้านน้ำ
- ธรรมศาลา โรงเทศนาธรรม
- ศาลาการเปรียญ อาคารที่ใช้เป็นที่เรียนหนังสือของพระสงฆ์

เขตธรรมีสงฆ์ , สาธารณะสงเคราะห์

เป็นพื้นที่บางส่วนที่เหลือจากการจัดแบ่งเขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส และเป็นเขตที่ใช้ประโยชน์ในเชิงสาธารณะสงเคราะห์แก่ พระสงฆ์ ชาวบ้าน และชุมชน อย่างชัดเจน เช่น

- ลานวัด ที่จอดรถ สวนสาธารณะ พื้นที่เปิดโล่งต่างๆ พื้นที่สีเขียว ป่า
- ห้องน้ำ
- เมรุ ศาลาเสวดศพ
- ห้องสมุด
- โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อสาธารณะประโยชน์
- พื้นที่ธรรมีสงฆ์ที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ เช่น บ้าน ตึก ตลาด ชุมชน

การตรวจประเมิน

1. ประเมินตนเอง ด้วยแบบประเมินของโครงการ
2. ประเมินด้วยกรรมการระดับตำบล ประกอบด้วย
 - 2.1. เจ้าคณะตำบล หรือ ประธานฝ่ายสาธารณูปการประจำจังหวัด
 - 2.2. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด
 - 2.3. อบต. หรือเทศบาลตำบล
 - 2.4. กรรมการวัด
 - 2.5. ตัวแทนชุมชน
3. ประเมินด้วยกรรมการระดับอำเภอ ๆ ละ 2 วัด ประกอบด้วย
 - 3.1. เจ้าคณะอำเภอ หรือ ประธานฝ่ายสาธารณูปการประจำจังหวัด
 - 3.2. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด
 - 3.3. ตัวแทนท้องถิ่นอำเภอ
 - 3.4. กรรมการวัด
 - 3.5. ตัวแทนชุมชน
4. ประเมินด้วยกรรมการระดับจังหวัด ๆ ละ 2 วัด ประกอบด้วย
 - 4.1. เจ้าคณะจังหวัด หรือ ประธานฝ่ายสาธารณูปการประจำจังหวัด
 - 4.2. สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด
 - 4.3. ตัวแทนท้องถิ่นจังหวัด
 - 4.4. กรรมการวัด
 - 4.5. ตัวแทนชุมชน
5. ประเมินด้วยกรรมการส่วนกลางเพื่อประกวดรางวัลสัปปายะ ประกอบด้วย
 - 5.1. ผู้เชี่ยวชาญ 5 ส. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย ญี่ปุ่น)
 - 5.2. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
 - 5.3. วิทยาการโครงการวัดสร้างสุข
 - 5.4. ตัวแทนองค์กรปกครองท้องถิ่น
 - 5.5. ตัวแทนจาก มจร.

วัดที่เข้าร่วมโครงการ

1. วัดนาร่อง 4 วัด ได้แก่ วัดจำปา วัดคลองเตยใน วัดด่านพระราชม 3 วัด สุทธิวราราม
2. วัดต้นแบบ 100 วัด Best practice 10 วัด
3. วัดตัวอย่าง ระยะที่ 3 จำนวน 1500 วัด โดยคัดเลือกวัดที่ผ่านการประเมิน ทั้ง 5 ขั้นตอน นำเสนอ Best practice 20 วัด และ นวัตกรรมวัดสร้างสุข 10 วัด (ระยะเวลาดำเนินโครงการ มีนาคม 2561 - กันยายน 2562)
4. วัดเข้าร่วมโครงการ ระยะที่ 4 จำนวน 10,000 วัด มกราคม 2563 - ธันวาคม 2565 โดยสามารถเตรียมการเพื่อเริ่มดำเนินโครงการ โดยดูต้นแบบของวัด ตัวอย่างแต่ละจังหวัด และสรุปรายงาน โดยการประเมินตนเอง และกรรมการระดับ ตำบล

คุณสมบัติวัดที่เข้าร่วมโครงการ

1. เป็นวัดหรือสำนักสงฆ์ที่พระเจ้าพรรยาอยู่
2. เจ้าอาวาสและองค์กรมีความมุ่งมั่นพัฒนาไปพร้อมกันเพื่อให้เกิดความยั่งยืน
3. ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง
4. ไม่จำเป็นต้องเป็นวัดที่พัฒนาและมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ต้องการพัฒนาเพื่อให้วัดเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อย่างยั่งยืน
5. ไม่จำเป็นต้องใช้เงินงบประมาณในการพัฒนาวัด ด้วยเป็นโครงการจิตอาสา
6. เน้นการสร้างสรรคในการพัฒนา หากองค์กรต้องการสนับสนุนเงินบริจาคหรือมีผู้ประสงค์จะบริจาค ให้บริจาคโดยตรงไปที่วัดได้โดยไม่ผ่านโครงการฯ

Watsangsook

@happytemple

www.watsangsook.com